

BABEL.

Januari
2019
Jaargang 27
Nummer 4

REGISSEUR
HANS POOL
WIJDDE EEN
DOCUMENTAIRE
AAN BURGER-
JOURNALISTIEK
NETWERK
BELLINGCAT

HOE HET
KINDERBOEK
**LE PETIT
PRINCE**
BEDREIGDE
TAALSOOR-
TEN LEVEND
HOUDT

RAQUEL VAN HAVER
OVER HAAR EXPOSITIE
SPIRITS OF THE SOIL

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

FACULTEIT DER GEESTESWETENSCHAPPEN

Vurige herinneringen

DWelkom in 2019: een spiksplinternieuw jaar. De kruitdampen van oud en nieuw trekken voor de laatste keer weg boven Amsterdam. Als het aan burgemeester Halsema ligt, zijn er vanaf volgend jaar namelijk slechts een aantal speciale vuurwerkzones in de stad. Een paar gillende keukenmeiden afsteken om de hoek zit er dus niet meer bij. Op die manier voorkomt men incidenten, is de redenering. Waar natuurlijk niks tegen in te brengen is, want ja, we spelen met zijn allen letterlijk met vuur op Oudejaarsavond. En toch wringt er iets bij dit volkomen rationele besluit.

Niet dat het de typische Nederlandse traditie is die hier wordt ingeperkt. Nee, ons onbehagen komt niet voort uit een gevoel van nostalgie. Alhoewel ook wij glimlachend terugdenken aan de stoutmoedige buurjongen die met een tas vol rotjes de straat terroriseerde op de laatste dag van het jaar.

Wat wij gaan missen is de sensatie die je voelt als je het lontje van een met buskruit gevulde buis aansteekt en je vervolgens snel uit de voeten maakt. Met iedere pijl schiet je het oude jaar verder van je af. De voorbijge maanden spatten aan de hemel uit elkaar in kleurige vonken. Terwijl jij op de grond staat te kijken, hoofd in je nek, denk je terug aan de momenten die nu behoren tot 'vorig jaar'. Sommigen zijn het waard om bij je te houden. De rest kan je voor vanavond op laten gaan in de vuurzee die zich boven de huizen bevindt.

Maar het allermooist is de ochtend na al dit geweld. Wanneer de atmosfeer statisch en rokerig is van al die afgevuurde herinneringen. De straten liggen bezaaid met ondefinieerbare rode omhulsels. Een groepje mensen dat nog lang niet klaar is met het oude jaar loopt lallend voorbij. Het zijn de grachten, stegen en bruggen die je al honderden keren zag, maar vandaag lijken ze toch nét iets anders. De eerste dag van het nieuwe jaar, een jaar zoals er nog nooit eerder was en ook nooit meer zal komen. En je weet zeker: dit wordt een goeie.

Wij wensen al onze lezers een topjaar toe, ook zonder vuurwerk. En uiteraard veel leesplezier.

Liefs,

Laura & Sanne

Beeld /// Anne Posthuma

ZINGEVING IN AMSTERDAM

Een nieuw gezicht bij de Pinkstergemeente

20

UITGELICHT

Dit gaat er veranderen in Amsterdam

24

WIST JE DAT?

Hoogleraren aan de UvA blikken terug en vooruit

26

02 HOOFDREDACTIONEEL • door Sanne Broekhuis en Laura Kelderman /// 04 TRENDS Peter Joosten • door Laura Kelderman /// 05 BEELDVERHAAL My sexual Liberation • door Stijn Schenk /// 10 HET INTERVIEW Hans Pool • door Kay Rutten /// 14 BUITENLAND-ERVARING New York • door Eva Essers /// 15 IN GESPREK Raquel van Haver • door Karen Zijl ///

19 COLUMN • door Jan Daalder /// 20 ZINGEVING IN AMSTERDAM Pinkstergemeente • door Laura Kelderman /// 21 ACHTEGROND Le Petit Prince • door Laura Groenewegen Méndez /// 24 UITGELICHT veranderingen in Amsterdam • door Kay Rutten en Winonah van den Bosch /// 26 WIST JE DAT? UvAhoogleraren • door Kay Rutten /// 20 COLUMN • door Andrea Huntjens

Trends 2019

Een nieuw jaar betekent nieuwe **trends**! We vroegen aan *trendwatcher* en *biohacker* Peter Joosten (peterjoosten.net) wat voor technologische ontwikkelingen het leven van de student in de toekomst gaan verbeteren.

Tekst /// Laura Kelderman Beeld /// Elliyah Dyson

Je ziet dat studenten steeds meer op zoek zijn naar manieren om hun mentale capaciteiten maximaal te benutten', begint Peter zijn verhaal. De eerste vraag was of studenten in 2019 eindelijk een alternatief gaan vinden voor het oude vertrouwde pilletje Ritalin om het meeste uit een studeersessie te halen. 'Het aanbod van breinsupplementen neemt alleen maar verder toe de komende jaren. Naast Ritalin gebruiken mensen nu bijvoorbeeld al zogenaamde 'Nootropics', een verzamelnaam voor allerlei soorten smartdrugs, en cafeïnepillen om zich beter te kunnen concentreren.'

Verder noemt Peter ook het gebruik van

transcranial direct current stimulation (tDCS) en *binaural beats*-muziek. Dit zijn technieken waarbij respectievelijk kleine hoeveelheden stroom of muziek met een aparte frequentie wordt losgelaten op de hersenen, wat op hun beurt weer tot betere prestaties moet leiden. 'Maar men reageert hier heel verschillend op', licht Peter toe. 'Zo werkt tDCS alleen bij mensen met een specifieke gengroep en kunnen sommigen zich überhaupt niet concentreren als er muziek aanstaat.'

'Maar wat mij ook opvalt is de tegenreactie. Aan de ene kant heb je het gegeven dat technologie ons leven steeds verder binnen-dringt, maar aan de andere kant zie je, juist ook onder studenten, een verlangen om

terug te keren naar de natuur.' Hiermee doelt Peter op de mindfulness en meditatie die in toenemende mate wordt beoefend om aan de stress te ontsnappen. 'Je hebt nu ook *forest walking*. Dan ga je wandelen in het bos en laat je bewust al je elektronische apparaten thuis.' En zo'n tegenreactie is misschien ook wel goed. Want volgens Peter is het onvermijdelijk dat de technologische ontwikkelingen van de toekomst een steeds grotere impact op ons leven gaan hebben. Of dit vooral een positief of negatief effect zal hebben, is onmogelijk te zeggen. Een ding wil Peter dit jaar daarom graag meegeven aan studenten: 'Blijf altijd kritisch, ook als het aankomt op de nieuwste technologische snufjes.' ▲

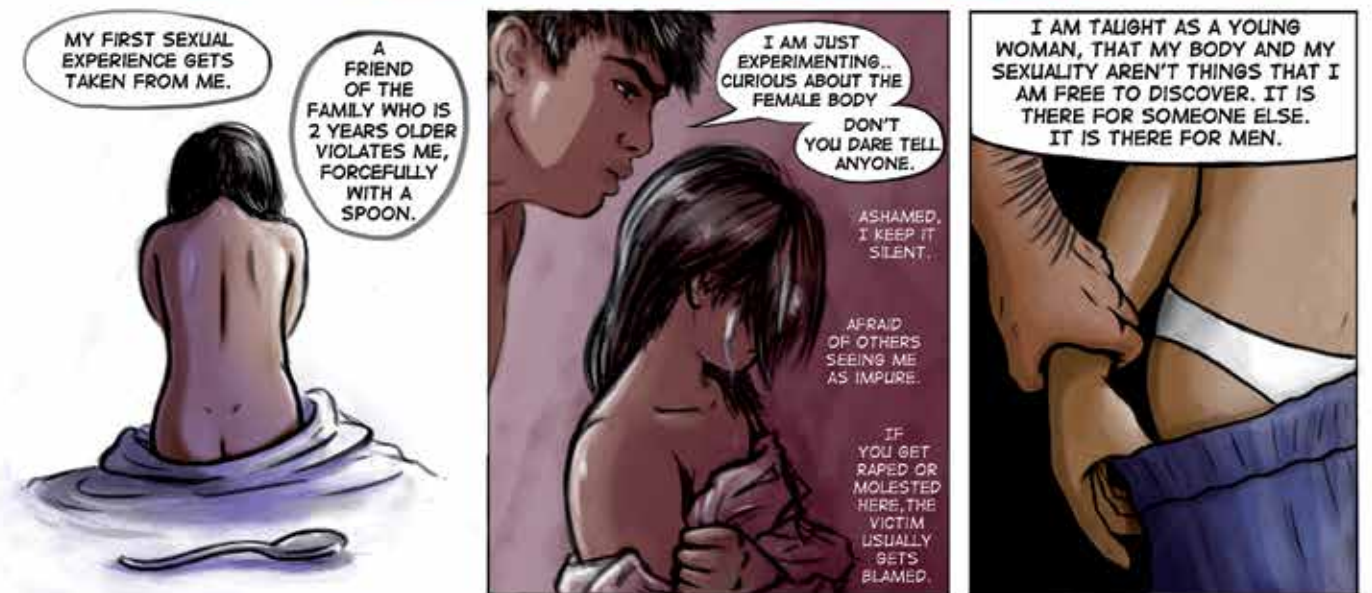
Beeldverhaal >

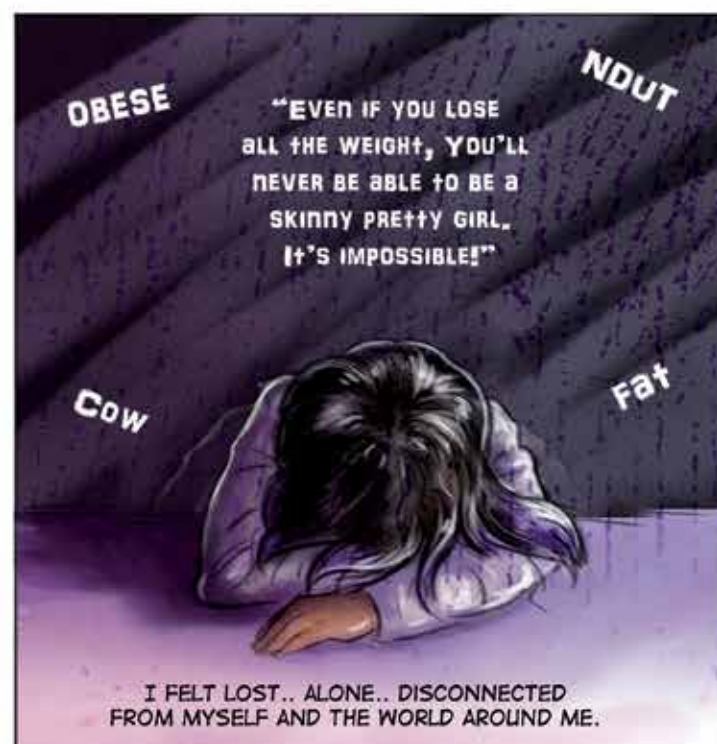
Het beeldverhaal op de pagina's die volgen is afkomstig van The Graphic Story. Een initiatief van **Stijn Schenk** dat de productie van beeldverhalen over gevoelige en moeilijk bespreekbare onderwerpen mogelijk maakt.

Het verhaal in deze *Babel* is geïnspireerd en gebaseerd op de ervaringen van een studente uit Indonesië. Sada Piquette is niet haar echte naam.

MY SEXUAL LIBERATION

INSPIRED BY THE LIFE OF: SADA PIQUETTE TEXT AND ILLUSTRATION: ELS DECKERS PRODUCTION: STIJN SCHENK, THE GRAPHIC STORY
MADE AS A PART OF "VERHALEN VAN VROUWEN" WITH SUPPORT OF THE BANK GIRO LOTERIJ FONDS.

Huisvaders versus grootmachten

Regisseur **Hans Pool** raakte geïntrigeerd door het burgerjournalistiek platform Bellingcat.

Hij besloot er een documentaire aan te wijden: *Bellingcat – Truth in a Post-Truth World*.

Tijdens het Amsterdamse filmfestival IDFA ging de documentaire in première.

Babel sprak na afloop met Hans Pool.

Tekst /// Kay Rutten en Karen Zijl Beeld /// Sietske Arnoldus

Midden in de woestijn zit een man in een oranje overall geknield voor zich uit te staren. Achter hem staat een andere man, geheel gekleed in het zwart, bivakmuts op en een groot mes in zijn hand. Iedereen heeft wel eens flarden van deze gruwelijke filmpjes gezien waarin de Islamitische Staat (IS) westerse journalisten letterlijk een kopje kleiner maakt. De Britse blogger Eliot Higgins wilde erachter komen waar deze filmpjes werden opgenomen. Door middel van sociale media, het bestuderen van kaarten en andere openbare bronnen kon hij dit vrij eenvoudig achterhalen. Verschillende bloggers en huisvaders sloten zich hierbij aan. Het materiaal werd gepubliceerd, de vrijwilligers verenigden zich en zo werd het onderzoeksplatform Bellingcat geboren.

Bellingcat deed de afgelopen jaren vindingen die groot werden uitgemeten binnen de Nederlandse en internationale pers. Was het toeval dat je Bellingcat

begon te volgen ten tijde van de MH17-crash?

Mijn interesse in Bellingcat ontstond door een krantenartikel in de Volkskrant, geplaatst nadat de MH17 werd neergeschoten. In dat artikel stond een interview met een van de Nederlandse Bellingcat-leden, die anoniem wilde blijven. Journalisten van de Volkskrant hadden hem opgespoord omdat hij ontdekte vanaf welke plek de BUK-raket die de MH17 neerhaalde, in Oekraïne was afgeschoten. Dat vond ik zo bijzonder; dat een burger op een zolderkamertje als een professional ging kijken wat er nou gebeurd was. Net een verhaal uit een jongensboek! Vanaf dat moment dacht ik: 'Kan ik niet een film maken over die mysterieuze Bellingcat-groep die alleen op het internet actief is?'

Ik heb toen contact opgenomen met Daniel Romein, de naam die genoemd werd in het artikel in de Volkskrant. Dat was lastig omdat ik met hem wilde afspreken. Toch lukte het

uiteindelijk en kon ik hem vragen hoe hij over een documentaire dacht. Hij zei: 'Daar ga ik niet over, dan moet je Eliot Higgins hebben, de oprichter van Bellingcat.' Daniel nam contact op met Eliot en Eliot met mij, daarna is het balletje gaan rollen.

Dat je ze precies volgde voor je documentaire toen Bellingcat belangrijke informatie over de daders van het neerhalen van MH17 naar boven wist te halen, was dus eigenlijk toeval? Wat had je gedaan als het internationale onderzoeksteam naar MH17 (het Joint Investigation Team (JIT)) de bevindingen van Bellingcat niet serieus had genomen?

Ik moest een film maken van anderhalf uur. Na tien minuten heb je de Bellingcat-methode, het controleren van berichtgeving met behulp van openbare bronnen of achterhalen waar iets plaatsgevonden heeft, wel gezien. Als het JIT Bellingcat niet serieus had genomen, was dat heel raar geweest. ►

Dan was ik daar verder op ingegaan. Uiteindelijk bleek alles wat Bellingcat beweerde waar te zijn. Alleen Bellingcat hoeft het niet hard te maken in een zittingszaal in Den Haag, en het JIT moet dat natuurlijk wel. Daarom duurt het rondkrijgen van het bewijs voor het JIT veel langer.

Dat Bellingcat de laatste paar maanden meer in het nieuws is gekomen, is denk ik niet het geval. Bij die Skripal-zaak of een bombardement in Syrië werd Bellingcat steeds meer genoemd, waardoor de naam steeds meer opvalt. Politici en journalisten namen Bellingcat daardoor serieuzer. In het begin was dat helemaal niet zo, zeker niet vanuit het JIT.

Tijdens het filmproces hield Bellingcat een eerste persconferentie en werd er door het JIT voor het eerst naar hen gerefereerd. Dat was waarschijnlijk niet het oorspronkelijke idee van de film. Was je vooral geïnteresseerd in de mannen en vrouwen achter Bellingcat?

Nee, daar ben ik niet zo in geïnteresseerd. Ik was vooral benieuwd wat er aan de hand was, anders kan ik ook de drogisterij op de hoek gaan volgen. Die vijf burgers en hun gezamenlijke onderzoek, dat vond ik interessant. Heel lang heeft de documentaire 'The Bellingcat Method' geheten, in plaats van Bellingcat. Voor een documentaire vind ik dat het onderwerp, in dit geval de Bellingcat-methode, interessant genoeg moet zijn om te volgen. Daarna ga je pas kijken wie die mensen precies zijn.

De eerste contactpersoon die je sprak wilde anoniem blijven, kwam dat vaak voor?

Nee, eigenlijk was hij de enige uit de kern van Bellingcat die dat wilde. Ik mocht geen exterieurs filmen van huizen, behalve van Eliot – van hem moest ik alleen het huisnummer wegpoetsen. Aan het einde van de film zie je wel een soort uitzoom vanuit de tuin van één van de

Bellingcat-teamleden, maar die is helemaal bewerkt. Die plek bestaat, hoe wij hem in beeld hebben gebracht, niet. Voor Eliot is het minder van belang om in de anonimiteit te blijven: hij wil als hoofd van de organisatie dat Bellingcat zichtbaar is en vooral dat de methode van Bellingcat verspreid wordt. Zo komen ze ook aan hun geld. Door de Bellingcat-methode door te geven door middel van betaalde trainingen aan bijvoorbeeld journalisten van de BBC of andere onderzoekers.

‘UITEINDELIJK BLEEK
ALLES WAT BELLINGCAT
BEWEERDE WAAR TE ZIJN’

Is Bellingcat voor hem zijn levensonderhoud?

Inmiddels wel. Er zijn twee mensen die betaald worden uit de organisatie zelf. De anderen zijn allemaal vrijwilligers die urenlang achter hun computertje zitten. Er zijn inkomsten van sponsors en de trainingen die ze geven. Als leden ergens naartoe vliegen voor onderzoek, wordt dat ook betaald uit de kas van Bellingcat.

Als filmmaker is het fijn als je onderwerp ook een belang heeft. Eliot heeft dat dus duidelijk. Het is mooi als je er aan beide kanten iets aan hebt. Anders wordt het een soort van parasitaire samenwerking.

Er komen weinig tegenstanders van Bellingcat aan het woord in de documentaire.

Dat klopt. Bij de première stonden er wel wat mensen met spandoeken pamfletten uit te delen. Je bemoeit je natuurlijk met buitenlandse politiek, vooral Russische politiek, dus dan heb je snel clubs op je dak die beweren dat je beelden manipuleert. ►

En die neem je niet serieus?

Het probleem is dat die mensen vaak in een Wilders-achtige, ultrarechtse hoek zitten en aankomen zetten met complot-achtige theorieën. Ik wilde best tegenstanders aan het woord laten, maar geen mensen die geloven in, naar mijn mening, vergezochte flauwekul. Dat leidt namelijk af van de film zelf.

In de film zie je bijvoorbeeld dat een onbekende groep die een studio afhuurt om te laten zien hoe een onthoofdingsfilm van IS gemanipuleerd kan worden, daarmee suggererend dat het filmpje dat IS op het net heeft gezet, nep is. Om zo weer de bevindingen van Bellingcat te ondermijnen. Dat wilde ik wél laten zien, dat het zo ver gaat.

Situaties zoals de MH17-ramp zijn een prachtige manier om verwarring te zaaien en de schuld bij bijvoorbeeld Oekraïne te leggen. In een tijdperk waarin de waarheid er nog is, maar steeds moeilijker als zodanig te ontwaren valt, krijgen we meer moeite met het begrip in zijn geheel.

Als er zoveel bronnen zijn wordt het makkelijker om te shoppen in waarheden. Loop je dan niet het risico dat je alleen iets uit het nieuws tot je neemt wat je wereldbeeld bevestigt?

Ja, en dan vindt er groepsvorming plaats en ben je niet bereid om met een open vizier naar dingen te kijken. Je krijgt boze mensen; mensen die niet meer naar de stembus gaan of op extremistische partijen gaan stemmen. Je zou denken dat het internet kennis overdraagt en op die manier een meer begripvolle, humane samenleving creëert, maar het tegenovergestelde gebeurt. Democratieën hebben het moeilijk, Turkije is bijvoorbeeld in het tijdperk van het internet verandert in een dictatuur. Sociale media zijn door Erdogan gebruikt om iedereen de straat op te krijgen.

Het internet heeft een allesbeslissende rol in de maatschappij: het is net zo vormend als de uitvinding van de boekdrukkunst. En hoe wij ons daartoe verhouden zijn we eigenlijk nog aan het onderzoeken. Dat heeft ook mijn motivatie voor deze film aangezwengeld – in hoeverre zijn we als burger zelf in staat om iets te doen?

Heb je Bellingcat gesproken over de uiteindelijke onderwerp-keuze voor de film?

In eerste instantie was de aanleiding de MH17-case, die zou ik nemen als onderwerp. Het IDFA nodigde me uit om een pitch te houden. Daar zitten dan veel internationale geldschietters bij die in kunnen stappen. Tijdens deze pitch bleek al dat het hele MH17-verhaal te weinig was als uitgangspunt. Iedereen zei: 'Ja, maar dat hebben de Russen toch gedaan? Ik wist niet dat de Russen Skripal gingen omleggen', of 'Ik wist niet dat de JIT met een persconferentie zouden komen.' Het meeste materiaal voor de documentaire ontstond tijdens het filmen. Bijvoorbeeld toen Timmi (een van de leden van Bellingcat) verdween. Dat was echt een groot ding. De leden kennen elkaar alleen van het internet, alleen Eliot heeft misschien een aantal mensen ontmoet. Het is de kwetsbaarheid van het medium. De Russen weten waar Timmi woont, Eliot was bang dat Timmi ook vergiftigd was. Dat was

loeispannend opeens. Het als klein collectief tegen grootmachten opnemen is niet zonder risico's. Daarbij is er niemand die je steunt, geen staat, geen advocaten: niets.

Waren er ook projecten waarmee Bellingcat niet verder kwam?

Jawel, soms konden ze niet bewijzen wie iets had gedaan. Heel veel onderzoeken hebben geen einde. Alles wordt wel netjes gearchiveerd. Als het strafhof de daders gaat berechten heeft Bellingcat een mooi archief met bewijs. Dat soort archivering van gegevens die op het internet verschijnen, zodat mensen veroordeeld kunnen worden voor hun misdaden, is voor journalistieke professionals onbetaalbaar. Daarom vind ik Bellingcat een soort licht in die oneindig zwarte tunnel die het internet is. Het is verbijsterend hoe snel wij nieuws verorberen. Er gebeurt iets in de wereld, er staan mensen bij te filmen en zonder dat het gecheckt wordt, staat het op het internet. Er is geen tijd om het te verifiëren. In de film zit het voorbeeld van een autobom in Irak. Dit was 'nieuws' dat werd overgenomen door gerenommeerde kranten zoals *The New York Times*, terwijl het gewoon nep was!

Wie zetten dat soort nieuws in scene?

Dat is niet bekend, er zijn alleen vermoedens. Nepnieuws wordt wel vaker gecreëerd om te infiltreren in IS-achtige organisaties. Maar goed, het nieuws dat er een autobom is ontploft, wat niet waar is, staat wel online. Het is goed om je af te vragen of het nieuws nog te vertrouwen is. Ik vraag het mezelf altijd af bij nieuws op sociale media. Ik kijk af en toe met weemoed terug naar de tijd voor het internet.

Toen je het nieuws nog kon vertrouwen?

Ik weet niet of dat echt zo is, maar er was meer tijd om het nieuws te checken, de druk om de snelste te zijn was lager. Je wist bijvoorbeeld dat je 'alles wat achter het IJzeren Gordijn vandaan kwam', altijd met een korreltje zout moest nemen. ▲

Morgen kom ik weer

Al sinds ik klein ben ga ik halfjaarlijks naar de kapper in Amsterdam-Oost. Het is een kleine zaak, met felle tl-belichting, donkerrode draaistoelen met zilveren scharnieren en foto's op de ramen van bekende mensen met goed - al dan niet opgeschoren - haar. Het is er altijd druk, maar opvallend weinig van de mensen in de zaak zijn bezig met knippen of geknipt worden. Een groepje oudere mannen kijkt televisie in de hoek, twee vrouwen drinken een kopje thee en ik zit meestal achterin de zaak te wachten op mijn beurt. Ik kom standaard een halfuur te vroeg, zodat ik nog even door de stapels roddelbladen kan bladeren op zoek naar de laatste nieuwtjes over zwangerschappen of spraakmakende romances van beroemde mensen die ik eigenlijk niet ken. Gisteren was ik er weer, een half uur te vroeg. Ongeveer veertig minuten zat ik achterin de zaak - de afspraak voor mij loopt standaard uit - en terwijl ik mij verdiepte in de buitenechtelijke affaire van een politicus, liep er een oudere man binnen. Grofweg tachtig, met witgrijs haar, een lichtgroen pak en een bruine hoed. Hij schuifelde naar binnen terwijl hij rakelings een jongen met vers geschoren haar aan-stootte. Excuses volgden. Eenmaal binnen keek hij verdwaasd rond, tot zijn blik die van de kapper ontmoette. 'Ik wil een afspraak maken.' De kapper haastte zich naar de man toe, begeleidde hem naar een stoel en greep naar het notitieblok in zijn schort. Er werd gediscussieerd, met grote gebaren gespro-ken, handen wapperden en het ritueel dat bijna op een dans leek, eindigde met wederzijdse schouderklopjes en een glim-lach. De oude man schuifelde weer naar buiten en de kapper kwam naar mij toe om te melden dat ik aan de beurt was. Toen ik in de stoel voor de wasbak zat en mijn haar schuimde, wilde ik het zo graag weten dat ik de woorden er bijna uit spuugde. 'Wat gebeurde er in het gesprek tussen jou en die meneer?' De kapper lachte. 'Die man komt hier bijna wekelijks om een afspraak te maken. De volgende dag om twaalf uur stipt. Stokoud en dement is-ie. Iedere week schrijf ik de afspraak in zijn agenda, soms ook op zijn arm of ik stop een briefje in zijn portemonnee. De helft van de tijd komt hij niet opdagen. Dan bel ik hem om te vragen waar hij was. 'Morgen kom ik weer', zegt ie dan. Hij voelt zich dan altijd heel schuldig, maar is het de dag erna weer vergeten.' Vanmorgen om 12 uur liep ik even langs. Hij was er niet. Morgen komt 'ie weer.

Tekst /// Andrea Huntjens

'Mijn kunst staat op nummer één'

Schilderes **Raquel van Haver** schittert in het Stedelijk met *Spirits of the Soil*, een expositie waarin schilderijen, installaties en collages samenkomen. Deze maand spreken we haar over de verhalen die onderwerp zijn van haar kunst, en over haar succes in binnen- en buitenland.

Tekst /// Karen Zijl Beeld /// Anne Posthuma

Welke verhalen vormen in *Spirits of the Soil* de hoofdact?

Spirits of the Soil is gebaseerd op een onderzoek dat begon in 2012 en gaat over samen eten en drinken, het samenkomen van groepen mensen. Het viel me al een tijd op dat als ik foto's maakte, ik dit deed op momenten dat mensen gezamenlijk aan een maaltijd zaten. Overall kwam ik de plastic stoelen en het bier tegen. In Amsterdam bbq'en we in het Vondelpark en dat is in de rest van de wereld eigenlijk niet anders; we eten en drinken graag samen. Tijdens de maaltijd worden de sociale banden hersteld of verder opgebouwd.

‘EEN EXPOSITIE KOMT ER NIET VANZELF’

In Lagos deed ik een project met *area boys* [een soort georganiseerde, met criminaliteit geassocieerde groepen binnen wijken die de huur ophalen en bepalen wie er wel en niet door een bepaald gebied mag]. Op een avond hadden ze een feest georganiseerd op een weg die door een woongebied liep. Ze pakten minstens dertig tafels met stoelen erbij, zetten die op straat en vierden feest. Het verkeer kon er niet meer door, dat moest wachten tot ze klaar waren. Iedereen kwam met eten en drinken naar buiten, er werden lichtjes opgehangen. De hele community kwam samen. Ik herkende die beelden zo sterk, deze situatie had ik al zo vaak voorbij zien komen en gefotografeerd. Later ben ik nog een keer teruggegaan om zelf een groot feest te organiseren waarbij ik fotografen uitnodigde om zoveel mogelijk foto's te schieten. Ik wilde zo veel mogelijk foto's hebben voordat ik kon beginnen met schilderen.

Je reist met name naar het buitenland voor inspiratie. Hoe bepaal je of je voor werk naar het buitenland gaat en welk land dat dan moet zijn?

In Nederland vind ik de verhalen waarnaar ik op zoek ben in mindere mate. Omdat de Nigeriaanse cultuur zo dicht bij mijn eigen leefomgeving zit – ik woon in de Bijlmer – was de stap om naar Lagos in Nigeria te gaan minder groot: ik kende de cultuur al een beetje. Ik was vooral benieuwd of het in mijn buurt net zo gaat als daar. Nigeriaanse kappers in Zuidoost vertellen bijvoorbeeld ook verhalen over en uit Nigeria aan hun klanten. Een Nigeriaanse vriend van me woonde een tijdje in Zuidoost en merkte op hoe grappig het is dat die verhalen weer verschillen van hoe de verhalen in Nigeria verteld worden. Ik vind het heel interessant om te zien waar dat cultuurverschil zit. Soms word ik gevraagd voor ►

Raquel van Haver studeerde in 2012 af aan de opleiding Fine Arts van de HKU. Ze werkt afwisselend in Nederland en het buitenland. Na drie eerdere nominaties ontving ze in 2018 de Koninklijke Prijs voor de Vrije Schilderkunst. Van Havers tentoonstelling *Spirits of the Soil* is tot en met 7 april 2019 te zien in het Stedelijk Museum.

werkverblijven terwijl ik niets weet van de plek; dan moet ik zelf alles uitzoeken. Het hoeft niet per se een idee vanuit Nederland te zijn wat ik besluit in het buitenland uit te voeren; de projecten ontwikkelen zich ter plaatse. Een tijd geleden ging ik naar Lagos; ik kende de directeur van de African Arts Foundation goed en werd gevraagd om daar te gaan schilderen. Zo gaat dat meestal.

Naar wat voor verhalen ben je op zoek?

Ik ben op zoek naar verhalen die niet vaak verteld worden. Dat kan heel *random* gaan; ik zie bijvoorbeeld op straat een busje met chauffeur die uit de toon valt, niet in zijn omgeving lijkt te passen. Dan wil ik weten van welk bedrijf het busje is, wat voor mensen erin rijden. Ik ga met m'n camera rondhangen, word vrienden met een aantal chauffeurs en begin ze thuis te volgen. Zo'n project kan heel lang duren, tot ik zoveel materiaal over ze heb verzameld dat ik er een schilderij van durf te maken. Ik raak geobsedeerd door een bepaald onderwerp en doe daar dan een half jaar tot een paar jaar onderzoek naar.

Met wat voor projecten ben je nog meer bezig?

Samen met een vriend die in Zimbabwe woont kreeg ik het idee om iets in Zimbabwe te gaan doen. Hij schildert ook graag en houdt ervan mythische en oude verhalen te gebruiken in zijn werk. Ik wilde graag iets doen met folklore, hij had de connecties. In Zimbabwe loopt folklore zowel door de gemeenschap als door de politiek. Veel inwoners gaan naar sjamanen. Toen Mugabe nog regeerde, zeiden veel inwoners, 'Mugabe mag blijven, want de geesten vertellen dat Mugabe op het goede pad zit'. Iedereen dacht: de geesten zeggen het, dus het zal wel. Het is een rare combinatie om aan de ene kant een hedendaags systeem te zien met een dictator en een hele oude levenswijze die nog steeds aangehangen wordt, terwijl de bevolking daardoor indirect aan haar eigen geloof onderdoor gaat.

De hoeveelheid onderzoek die je doet heeft een journalistiek karakter. Is het de bedoeling dat je werk een representatie geeft van de werkelijkheid?

Mijn werk is een zeer vrije interpretatie van de waarheid. Ik pak aspecten van foto's en creëer daarmee een nieuw beeld dat het beste weergeeft wat ik heb gezien. Ik kan altijd m'n eigen verhaal kwijt, toch is het altijd niet meer dan een vorm van de waarheid. In het beeld neem ik dus meer vrijheid dan een journalist; ik breng beelden van meerdere groepen bij elkaar om een beeld samen te stellen dat er zo uitziet als wat in mijn hoofd zit.

Verzamel je materiaal in het land zelf?

Uit Zimbabwe heb ik rode grond meegenomen, daar kun je mooi mee schilderen. Niet alle materialen kun je zomaar meenemen, wat ik vooral mee terugneem is het kleurenpalet. Ben ik in een bosrijk gebied geweest, dan worden m'n schilderijen groen. Als het in het gebied waar ik heb gezeten heel droog is, oranje of geel. Zit ik langer in Amsterdam, dan worden m'n schilderijen grijs. Dat gebeurt gewoon, het is de manier waarop het licht valt. Op dit moment ben ik gewend aan het harde licht van Nederland waardoor grijzige en blauwige tinten naar voren schuiven. Het maakt me niet uit, de ene tint creëert gewoon net een andere sfeer dan de andere. In sommige landen is het licht goudkleurig en daardoor een stuk romantischer; werken in die kleur zorgt voor een warmere sfeer.

‘IK KAN ALTIJD M'N EIGEN VERHAAL KWIJT, TOCH IS HET NIET MEER DAN EEN VORM VAN DE WAARHEID’

In eerdere interviews zei je dat je schildert over onderwerpen die in Nederland niet vaak het onderwerp zijn van kunst. Voelt dat nog steeds zo?

De Nederlandse schilderkunst draait meer om techniek en materiaal dan de kunst om verhalen te verbeelden. Ik heb een figuratieve manier van schilderen en dat soort kunst vindt je weinig in Nederlandse musea. Voor mij is het noodzakelijk dat de schilderijen verhalen vertellen die nog niet eerder verteld zijn. Nederlandse musea focussen nog te veel op één doelgroep of idee wat kunst zou moeten zijn. Daar zit al wat verandering in; jonge kunstenaars in binnen- en buitenland zijn net als ik bezig met sociale en politiek beladen onderwerpen die eerder niet werden tentoongesteld in de grote musea. Ik zie in mijn omgeving vooral dat een nieuwe groep vrouwelijke kunstenaars succesvol sociaal en politiek geëngageerd werk exposeert.

Denk je dat dat succes te danken is aan die keuze voor sociale en politieke onderwerpen?

Het is nog steeds heel moeilijk voor een vrouw om levenslang zelfstandig kunstenaar te zijn. Wil je een gezin, dan kun je tijdens de zwangerschap minder lang in je studio zitten. Lange tijd waren het met name de mannen die hun werk tentoongesteld kregen, tegenwoordig zie ►

ik dat jonge vrouwelijke kunstenaars een betere internationale plek weten te veroveren, juist door werk te maken over bijvoorbeeld hun vrouwelijkheid en herkomst. Veel vrouwen die een kind krijgen en een partner hebben die ook kunstenaar is, geven hun kunstenaarschap op om zekerheid te bieden aan hun kind. Om me heen zie ik gelukkig genoeg vrouwen die volledig voor de kunst gaan.

Ga jij volledig voor de kunst?

Mijn kunst staat op nummer één. Misschien later niet, ik houd me daar nu totaal niet mee bezig. De laatste anderhalf jaar heb ik aan één stuk door schilderijen geproduceerd. Tien uur schilderen op een dag is dan weinig; twaalf tot veertien uur per dag is gemiddeld. In de aanloop naar zo'n grote tentoonstelling als deze, sta ik om vijf uur op en begin om zes uur met werken. Om acht uur 's avonds ben ik weer thuis en beantwoord ik wat mails, daarna ga ik slapen. Ik voel me serieus doodop (lachend).

In welk opzicht is deze expositie anders dan al je vorige exposities?

Ik denk dat het 'm vooral zit in het formaat van het werk. Deze expositie brengt drie vormen bij elkaar: collages, installaties en schilderijen. Meestal exposeerde ik alleen schilderijen, nu gebruik ik verschillende kunstvormen waardoor het verhaal sterker wordt. Installaties zoals in deze voorstelling heb ik eerder gedaan op kleinere schaal. Op een van de werken kun je klimmen en het is het grootste werk dat ik tot nu toe geschilderd heb; tien bij vier meter. Acht maanden ben ik ermee bezig geweest. Normaal zou ik er een jaar over doen, dit keer zat er meer vaart achter. Ik ga dan heel systematisch aan het werk. Als ik deze week begin en het volgende week af moet zijn, dan deel ik per dag in wat er gedaan moet worden. Meestal loop ik op schema en zolang ik op schema loop, hou ik het schema

aan; alles is al uitgetekend. Als dat niet zo was, had ik tijd nodig om te experimenteren en had het allemaal veel langer geduurd. Deze keer was de tijd te krap om met zo'n groot werk nog allerlei dingen uit te zoeken. Dan moet je van tevoren een beetje weten waar welke kleuren komen, ook al moet je dat uiteindelijk alsnog uitbalanceren.

Je hebt ook een expositie in Kaapstad gehad. Ben je in het buitenland bekender dan in Nederland?

De afgelopen jaren werd ik vooral in het buitenland gevraagd om te komen schilderen, Nederland kwam afgelopen jaar pas omdat ik de afgelopen jaren in Nederland werkte. Sinds vier jaar heb ik een gallery in Londen, en daar is veel al te zien geweest wat in Nederland nog niet vertoond is. De markt in Londen is internationaler; Nederland heeft in verhouding tot het buitenland slechts een handjevol kunstverzamelaars. In Londen komen meer kunstliefhebbers: zakenmannen uit Azië en Zuid-Amerika lopen snel even een gallery binnen en besluiten dat ze een schilderij over willen laten vliegen. Die dynamiek is er niet in Amsterdam; galleries treden nog niet zo naar buiten, ze wachten tot er iemand binnenkomt.

Zie je het als een soort branding, je schilderijen?

Elke schilder heeft zijn eigen stijl, maar of je succes hebt heeft deels te maken met hoe je je profileert. Toen ik naar de kunstacademie ging, dacht ik: 'ik ga gewoon leuk schilderen'. M'n wereld is langzamerhand wat groter geworden. Het kunstenaarschap is niet alleen 'lekker schilderen'. Je bent zelfstandig ondernemer, je moet zelf contracten opstellen, een expositie komt er niet vanzelf. Soms denk ik: ik ben klaar met dat zakelijke, ik ga nu schilderen. De kunstwereld is een aparte wereld en dat wist ik pas toen ik als kunstenaar aan het werk ging. Je bent non-stop aan het schakelen. ▲

Non-playable character

Wie wel eens heeft gegamed kent 'm wel: het NPC, of *non-playable character*, de figurant, aan al die mensen die niet de hoofd-, nee, zelfs geen bijrol hebben. De personages die alleen dienen als decor voor het verhaal van de hoofdpersoon in een film, de speler in een game. Ze bevinden zich eeuwig in 'loops', zoals in de serie *Westworld*: elke morgen om half negen naar school of werken, om elf uur het eerste bakje koffie, na werk direct naar de Albert Heijn om samen met alle andere NPC's in de rij te staan voor de zelfscankassa, daarna om acht uur het journaal te kijken en dan na een paar uur naar bed te gaan, om het de volgende dag allemaal opnieuw te doen. Het zijn er maar heel weinig, de individuen die uit de 'loop' weten te breken om een hoofdpersoon te worden.

Toch hebben mensen de neiging zichzelf als hoofdpersoon van hun leven te zien. Misschien worden ze geen wereldverbeteraar of beroemdheid, maar mensen zijn er goed in om betekenis aan hun eigen leven te geven, zichzelf belangrijk te vinden. Maar als jijzelf de hoofdrol hebt in je leven, zijn alle andere mensen dan NPC's? Hollywood speelt nogal eens met dit idee. Denk aan *Westworld* natuurlijk, maar ook aan *The Matrix* of *The Truman Show*. We willen allemaal de hoofdrol hebben, astronaut, filmster, president of brandweerman worden. Laatst hoorde ik twee jongetjes zeggen dat ze later vlogger wilden worden, een beetje de

eenentwintigste-eeuwse filmster is dat, denk ik dan.

Maar de keiharde realiteit is dat 'een impressie achterlaten' voor vrijwel niemand is weggelegd. Een impressie gaat namelijk niet over de waarde die men zelf aan het leven geeft, maar over wat anderen van jou vinden. Dan zijn er twee mogelijkheden: bedenken wat waardevol leven voor jouzelf betekent of wat jij voor andere mensen betekent.

Het probleem is alleen dat het eerste zoveel moeilijker is. Geconfronteerd worden met de nutteloosheid van likes op Instagram, de futiliteit van 'carrière maken' of presteren in het algemeen, is moeilijk en frustrerend. Het is makkelijker om die futiliteit te negeren en gewoon mee te doen in de 'rat race', toch? Elke dag die futiliteit proberen te duiden, je eigen draai te geven aan het leven, door bijvoorbeeld meditatie of het lezen over en praktiseren van ethiek, is moeilijk vol te houden.

Het ironische is dat astronaut, filmster of geheim agent willen worden (allemaal hoofdrollen, zou je zeggen) ook NPC-gedrag is. Het is gewoon een andere 'loop', eentje die belangrijker, beter en waardevoller lijkt dan die van de gemiddelde kantoorlaaf, maar die in feite niet betekenisvoller is. Het enige betekenisvolle is uit de 'loop' breken. Uniek zijn. Maar ja, dat deden ze ook al in *Westworld*. Is normaal zijn dan het nieuwe uniek?

Zingen op zondag

Voor deze rubriek bezoekt *Babel* iedere maand een religieuze of levensbeschouwelijke beweging in Amsterdam. Niet om een volledig beeld te geven, maar om een inkijkje te bieden. Deze maand: de Pinkstergemeente.

Tekst /// Laura Kelderman Beeld /// Imke Chatrou

Het is zondagochtend en een lid van de Pinkstergemeente in Amsterdam-Zuid staat de leden op te wachten bij de deur. Ze knikt de mensen die naar binnengaan glimlachend toe en overhandigt ze gelijk het weekbericht. Daarin zijn niet alleen praktische mededelingen over de dienst te lezen, maar is ook de tekst van de week te vinden. Voor de laatste week van november luidt deze: ‘Angst voor mensen is een valstrik, wie op de Heer vertrouwt, wordt beschermd.’

Deze uitspraak is afkomstig uit de Bijbel. De Pinkstergemeente is namelijk een christelijke stroming waarin dit boek nog altijd centraal staat. Maar er zijn wel een paar verschillen met het traditioneel protestantse christendom waaruit het oorspronkelijk is ontstaan. ‘Zo hechten wij hier veel minder streng aan bepaalde tradities’, vertelt pastor Harry Zijlstra, die deze zondag de preek verzorgt. ‘Om bij deze gemeenschap te kunnen horen, hoef je bijvoorbeeld geen uitgebreide kennis van de Bijbel te hebben. Dat kan je gaandeweg ook nog leren. Veel belangrijker is jouw vertrouwen in God en liefde voor Jezus.’

Volgens de Pinkstergemeente kan je redding vinden van een zondig leven door de vergeving die Jezus ieder mens aanbiedt, en kan je vervuld worden van de liefde van de Heilige Geest. Een doop is hier iets waar je op latere leeftijd zelf voor kiest, in plaats van dat die zonder jouw medeweten op zeer jonge leeftijd plaatsvindt. De keerzijde van de volle overgave die je moet hebben voor Jezus bij dit geloof, is dat sommige gemeenten binnen de Pinksterbeweging sektarische neigingen hebben. Dit blijkt uit verhalen van ex-leden, die na hun afscheid van de kerk in documentaires en op internet vertelden over de benauwende sfeer die binnen een aantal van de gemeenschappen heerst. Maar hier is dus wel sprake van verschil tussen de gemeenten onderling.

Nieuw gezicht

Aan liefde voor Jezus is er deze ochtend in ieder geval geen gebrek. De sprekers van de dienst worden afgewisseld met nummers over de Bijbel en onze Verlosser. Dat betekent niet dat er een ouderwets kerkelijk koor op het podium staat. Het is een heuse band met drummer, gitarist en drie zangeressen die hier de oneindige goedheid van God bekendmaakt. Achter hen verschijnt tijdens het optreden de songtekst op een groot scherm, zodat de mensen in de zaal mee kunnen

zingen. Dit doen de meesten uit volle borst. Handen worden op harten gelegd of reiken hoopvol naar de hemel.

‘Je mag ook blijven zitten als je wilt’, vertelt Frank, een jongeman van begin twintig met een nette vouw in zijn overhemd, als ik hem vraag of iedereen moet opstaan tijdens de nummers van de band. ‘En je hoeft ook niet per se mee te zingen. Behalve als je aanvoelt dat je dat wel moet doen, natuurlijk.’

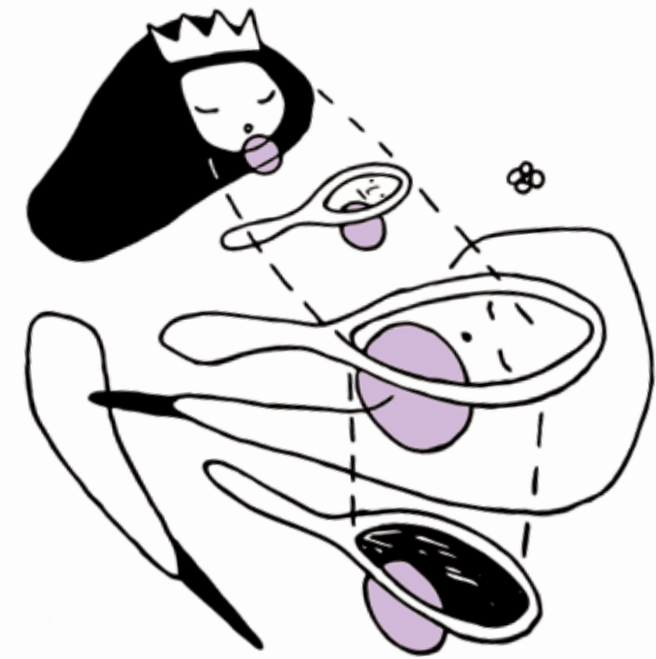
Frank had zich aan het begin van de dienst al aan mij voorgesteld. Net als veel andere leden van de gemeente, schudde hij mij bij binnenkomst gelijk de hand. Een nieuw gezicht valt hier op. ‘De meeste mensen ken je wel een beetje. Je ziet elkaar immers elke week’, legt Frank uit. Dan loopt er plots een vrouw langs die zich uitbundig mengt in ons gesprek. ‘Dit is mijn moeder!’ Vervolgens vliegen er ook nog twee kinderen om Franks hals. ‘Mijn neefje en nichtje’, lacht hij.

Overgeven

Naast het muzikale gedeelte, bestaat de dienst grotendeels uit een preek van pastor Harry. Aan de hand van een Bijbelverhaal over koning David leert hij de kerkgangers deze zondag een belangrijke les over het hechten aan uiterlijk vertoon en waarom je dat vooral beter niet kan doen. Ondanks het feit dat pastoor Harry mij verzekerde dat uitgebreide kennis van het heilige boek geen vereiste is bij de Pinkstergemeente, was zijn betoog best moeilijk te volgen voor een leek.

Na ongeveer twee uur loopt de dienst op zijn einde. Maar niet voordat we met zijn allen nog even gebeden hebben voor het herstel van een gemeentelid, dat in Frankrijk lelijk van de trap gevallen is. Minimaal honderd mensen verzoeken Jezus op dit moment in stilte dat deze man weer goed en wel thuiskomt. Maar wat als dit niet gebeurt? Dat zou nog altijd geen afbreuk doen aan het geloof van de meeste mensen in deze zaal. ‘Want dat is waar het om gaat. Jezelf volledig overgeven aan de wil van God.’

De Pinkstergemeente ontstond in Nederland rond het jaar 1907 en is een aftakking van het protestantisme. Zoals op de website van de Pinkstergemeente Amsterdam vermeld staat hebben de leden van deze kerk een ‘blijde en enthousiaste beleving van hun geloof en willen dit graag met anderen delen.’

De kleine, multiculturele prins

IDFA zet al jarenlang in op culturele diversiteit. Dit keer met een documentaire over het boek *Le Petit Prince* (1943) van Antoine de Saint-Exupéry. Na de Bijbel, is dit het meest vertaalde boek ter wereld. Ook in bijna uitgestorven talen. Waarom wordt specifiek dit boek uitgekozen om bedreigde taalsoorten levend te houden?

Tekst /// Laura Groenewegen Méndez Beeld /// Justin Nuij

De documentaires van Marjoleine Boonstra circuleren altijd rondom hetzelfde thema, namelijk: ‘What keeps mankind alive?’ Overleven is dus waar het bij haar documentaires om draait. In haar documentaire *The Miracle of the Little Prince* (2018) reist Boonstra af naar vier landen waar onbekende talen zich staande proberen te houden ten opzichte van de overheersende tong. Zo maken we kennis met het Tibetaans, het Tamazight (Noord-Afrika), het Sámi (noorden van Scandinavië) en het Nawat (El Salvador). De vier vertalers vertellen enthousiast over hun ervaringen van het vertalen van *Le Petit Prince*, en over de manier waarop de reis en observaties van de kleine prins in hun cultuur geïnterpreteerd kunnen worden. Het filosofische sprookje vormt zo een spiegel voor verschillende culturen.

Minderheidscultuur

De reis die Boonstra in haar documentaire maakt, begint net zoals in het boek, in een verlaten woestijn op het Afrikaanse continent.

In een berbertent in de Marokkaanse woestijn ontmoet zij Lahbib Fouad; vertaler van *Le Petit Prince* in het Tamazight. In 2003 besloot de Marokkaanse overheid om het Tamazight op een beperkt aantal scholen te onderwijzen. Deze Berberse taal werd vervolgens pas in 2011 in Marokko als officiële taal erkend. De taal was hiervoor zowel op scholen als in de staatsmedia verboden.

Ondanks dat het Tamazight als officiële taal erkend wordt, is het een taal die nauwelijks geschreven, gelezen of gesproken wordt. Fouad vecht, samen met zijn vriend de dichter Omar Taous, al dertig jaar voor het behoud van deze bedreigde taal. Voor hen was het vertalen van het bekende boekje een stap in de richting hiervan. Maar waarom specifiek het boek *Le Petit Prince*, dat toch vaak tot ‘slechts een kinderboek’ gereduceerd wordt?

Ondanks dat het een kinderboek is, kaart dit moderne sprookje allerlei diepzinnige en idealistische kwesties over het leven aan. Volgens ▶

Le Petit Prince (1943) is het wereldberoemde boek van Antoine de Saint-Exupéry. Het is een filosofisch (kinder)boek en is een van de meest vertaalde werken ter wereld. In de documentaire *The Miracle of the Little Prince* (2018) gaat Marjoleine Boonstra langs bij vertalers die het Franse boek hebben vertaald in vier bedreigde talsoorten. De wereldpremière van Boonstra's documentaire was te zien op het IDFA 2018.

Boonstra bevat het boek een wijsheid die het belang van het leven en de connectie met mensen, natuur en dieren onder woorden brengt. Uit de tekst van *Le Petit Prince* halen de vertalers elementen die zij kunnen betrekken op hun eigen cultuur. Dat de kleine prins met dieren praat en veel in contact staat met de natuur is voor de Tamazight-vertalers heel herkenbaar. Zij hebben een nomadische levenswijze die van oudsher dicht bij de natuur afspeelt. *Le Petit Prince* is volgens Fouad en Taous 'een spiegel voor de Berbercultuur die geen strijd en oorlog kent, maar respect heeft voor natuur en andere culturen.'

Voor Kerttu Vuolab, de Sámi-vertaler, is het boek van Saint-Exupéry niet per se een spiegel van haar cultuur. Zij beschouwt *Le Petit Prince* eerder als een algemene les in het leven van alle culturen. Het boek gaat voor haar over vriendschap en liefde en de tijd die je doorbrengt met je naasten. Iedereen kan zich hiermee identificeren en het boek kan over de hele wereld iedereen persoonlijk raken. Dit brengt mensen en culturen bij elkaar. Zo haalde zij zelf troost uit het verhaal van de kleine prins. Toen zij op jonge leeftijd haar zusje verloor, werd Vuolab door haar ouders naar een Finse kostschool gestuurd. Niemand hier sprak Sámi en zij sprak geen Fins. Ze voelde zich alleen en *Le Petit Prince* bood haar steun, waardoor ze besloot het boek in haar eigen taal te vertalen.

Samische geschreven literatuur is relatief jong. Dit volk kent namelijk een geschiedenis van onderdrukking in Scandinavië sinds de middeleeuwen. De Samen hadden een traditioneel nomadische leefwijze waardoor ze lang confrontatie konden vermijden door zich verder naar het Noorden van Scandinavië terug te trekken. De opkomst van nationalisering zorgde ervoor dat naties werden begrensd. De Samische cultuur is grotendeels verloren gegaan, doordat de Samen zich moesten aanpassen aan de cultuur van de meerderheid in de natie waar ze nu woonden (Noorse of Finse cultuur). Omdat de Samische identiteit als minderwaardig werd gezien, werden veel kinderen van hun ouders en omgeving gescheiden en naar Noorse en Finse kostscholen gestuurd. Kinderen mochten hun eigen taal niet spreken en dit zorgde dus voor isolatie en daardoor ernstige eenzaamheid.

Precies zoals bij Kerttu Vuolab dus het geval was. Door het boek, dat voor haar een toevluchtsoord was, te vertalen in haar eigen taal, hoopt zij het Samische volk dichterbij huis te brengen. In de hoop dat haar moedertaal en cultuur niet vergeten worden.

Ook Tashi Kyi en Noyontsang Lamokyab hopen hun moedertaal, het Tibetaans, te laten voortbestaan onder de onderdrukking van het Chinees. Zij wonen beiden in ballingschap in Parijs, weggerukt van hun familie en cultuur. Allemaal door het vertalen van *Le Petit Prince* in het Tibetaans. In zekere zin bestaat de Tibetaanse cultuur nog steeds, maar sinds China in 1950 Tibet bezet heeft, wordt deze onderdrukt. Het percentage inheemse Tibetanen wordt door de bezetting dan ook steeds kleiner.

Het vierde land waar Boonstra naartoe reist is El Salvador. Hier ontmoeten we Jorge Lemus, de Nawat-vertaler van het filosofische

sprookje. Nawat, ook wel Pipil genoemd, had in het begin van de 20^e eeuw nog tienduizenden sprekers. In 1932, bij een opstand van de oorspronkelijke bevolking tegen de dictatuur van Maximiliano Martínez, volgde er een bloedbad. Niet alleen de bevolking werd daarbij afgeslacht, maar ook hun taal, het Nawat. Zelfs het spreken van de taal werd levensgevaarlijk. In de documentaire vertelt een man dat hij in het geheim de taal leerde van zijn oma. Zelfs de hond moest tijdens de lessen de kamer verlaten.

‘HET FILOSOFISCHE SPROOKJE VORMT ZO EEN SPIEGEL VAN VERSCHILLENDE CULTUREN’

Jorge Lemus probeert samen met drie oudere vrouwen *Le Petit Prince* te vertalen. Ook voor hem is het boekje een filosofische tekst die overeenkomt met zijn cultuur. Zo vertelt hij dat in zijn ogen de hautaine, doornige roos waar het prinsje problemen mee had het land El Salvador zelf is.

Culturele identiteit

Hoewel de vier vertalers de avonturen van het kleine prinsje op een andere manier interpreteren, willen zij allemaal hetzelfde bereiken; het beschermen van hun taal en cultuur. Maar het vertalen van boeken zoals *Le Petit Prince* is niet alleen belangrijk voor onderdrukte culturen en talen. Vertalen in het algemeen is een absolute noodzaak. Marjoleine Boonstra vindt dan ook dat taal maakt wie we zijn. Volgens haar is het essentieel dat het mogelijk is om in onze eigen moedertaal te kunnen denken, dromen en praten. Taal vormt identiteit.

Mirjam van den Hoorn, die haar masterscriptie schreef in het vakgebied vertaalwetenschappen, legt uit dat het creëren van een culturele identiteit door middel van literatuur een groot onderdeel is van het opbouwen van een cultuur – vooral voor minderheden. Door zelf literatuur te creëren, kan een bevolking zich hiermee identificeren. Zij vervaardigen op deze manier een collectief beeld van hun eigen cultuur en geschiedenis: een beeld over wie zij als gemeenschap zijn.

Ook is het verspreiden van deze literatuur een belangrijk instrument voor culturele identiteit. Volgens van den Hoorn identificeren mensen een natie en cultuur als zodanig zodra deze vergeleken kan worden met een andere.

Met haar documentaire *The Miracle of the Little Prince* verbindt Boonstra de vier verschillende culturen en talen. De woorden van de kleine prins vinden hun weg in de problemen van de vertalers binnen hun eigen cultuur. Vier verschillende culturen, verbonden door één boekje. Zoals de titel al zegt: het is het wonder van de kleine prins. ▲

Wat verandert er in Amsterdam?

Na de uitbundige maand december is januari traditiegetrouw de maand van rust, bezinning en regelmaat. Uiteraard horen daar ook nieuwe regels bij. Wat worden eigenlijk de nieuwe regels per 2019 in Amsterdam? *Babel* zocht het voor je uit.

Tekst /// Kay Rutten Beeld /// Winonah van den Bosch

West

In 2019 moeten de karakteristieke Amsterdamse grachten weer leefbaar worden voor de bewoners. Dus met meer dan twaalf vrienden gaan varen? Verboden! Na 23:00 uur nog naar huis varen? Verboden! Nu is het natuurlijk afwachten hoe streng de gemeente zal zijn: beschonken achter het roer staan en 'versterkte muziek' waren al verboden, maar of daar nou heel veel op gecontroleerd werd?

Nieuw-West

Wat burgemeester Halsema ook zegt: een boerkaverbod geldt natuurlijk ook voor Amsterdam. Wat raar is want eigenlijk zie je helemaal geen boerka's in Nederland, hooguit een niqaab, en dan bijna alleen in Amsterdam Nieuw-West. Mocht je het gemist hebben: Halsema heeft al aangegeven het aanstaande boerkaverbod niet te gaan handhaven.

Centrum

Per april 2019 is het afgelopen met de traditionele paardenkoetsen in de stad. Nooit meer gefrustreerd achter zo'n trage kar met knol fietsen, die tergend langzaam het P.C. Hooftuis voorbij sjokt. Nooit meer vertragingen met de tram omdat de koetsier het gaspedaal niet kan vinden. Daarnaast was het ook wel een beetje zielig voor die dieren, vonden wij.

Zuid

Lekker de weekenden naar je ouders en ondertussen je kamer verhuren op AirBnB? In Amsterdam Zuid levert dat toch al gauw 130 euro per nacht op. Vanaf 2019 kan dat nog maar 30 nachties per jaar. Dat wordt misschien toch maar een bijbaantje zoeken in het nieuwe jaar.

Noord

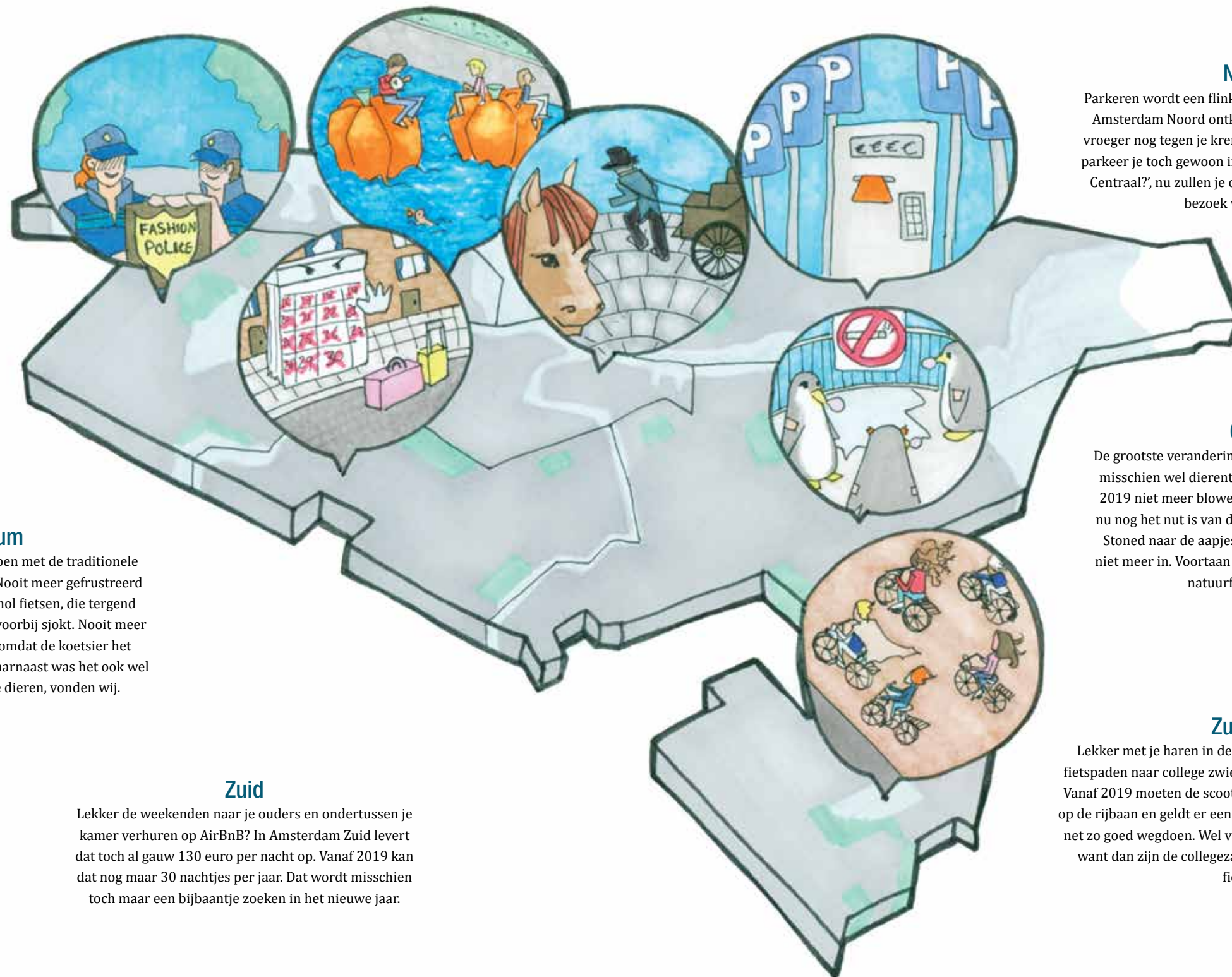
Parkeren wordt een flink stuk duurder in de stad. Zelfs Amsterdam Noord ontkomt er niet meer aan. Kon je vroeger nog tegen je krenterige vader zeggen: 'Joh, dan parkeer je toch gewoon in Noord en pak je de pont naar Centraal?', nu zullen je ouders helemaal niet meer op bezoek willen komen.

Oost

De grootste verandering in Amsterdam Oost betreft misschien wel dierentuin Artis. Daar mag je vanaf 2019 niet meer blowen (en roken). Geen idee wat nu nog het nut is van de studentenkorting bij Artis. Stoned naar de aapjes kijken zit er in ieder geval niet meer in. Voortaan na het blowen dus maar een natuurfilm opzetten.

Zuidoost

Lekker met je haren in de wind op je snorscooter over de fietspaden naar college zwieren is er straks ook niet meer bij. Vanaf 2019 moeten de scooters met het blauwe kenteken ook op de rijbaan en geldt er een helmplicht. Kan je die stinkdingen net zo goed wegdoen. Wel vervelend als je in Zuidoost woont, want dan zijn de collegezalen van de UvA best een eindje fietsen. ▲

Je maandelijkse feitje over de UvA

Niet alleen studenten beginnen elk jaar vol spanning, nieuwsgierigheid en ambitie aan een nieuw collegejaar, dat geldt natuurlijk ook voor docenten. Daarom sprak *Babel* met twee kersverse hoogleraren. Om terug te blikken op hun eerste semester aan de UvA en om vooruit te kijken naar wat 2019 hun allemaal gaat brengen.

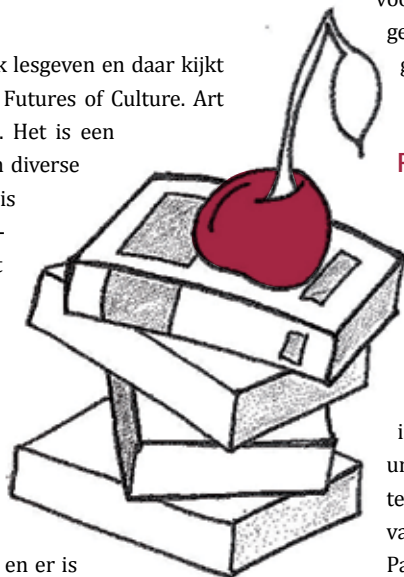
Tekst /// Kay Rutten Beeld /// Katja

Margriet Schavemaker (1971), professor of Media and Art in Museum Practice

Bijna tien jaar is Margriet Schavemaker weggeweest bij de UvA, maar sinds september is ze terug als bijzonder hoogleraar. Na eerst aan de UvA te hebben gestudeerd, te zijn gepromoveerd en daarna ook les te hebben gegeven, ruilde ze in 2009 de academie in voor een positie bij het Stedelijk Museum. 'Ik ben daarnaast wel altijd blijven publiceren en heb toen ook het academische tijdschrift *Stedelijk Studies* opgericht.' Nu kan ze beide werelden, de academische en de museale, combineren in de speciaal voor haar gecreëerde leerstoel Media and Art in Museum Practice.

Vanaf het tweede semester gaat Margriet ook lesgeven en daar kijkt ze erg naar uit. 'Het MA-keuzevak heet The Futures of Culture. Art and Media in/outside Changing Institutions. Het is een interdisciplinair vak, ik hoop dan ook op een diverse en interdisciplinaire groep.' Tijdens het vak is het de bedoeling dat masterstudenten ontdekken hoe je culturele programma's met impact kunt organiseren, zoals tentoonstellingen en debatten. 'Dat is het mooie van deze gecombineerde functie, ik kan heel veel voorbeelden uit de praktijk gebruiken,' zegt ze enthousiast.

Margriet heeft duidelijk zin om weer aan de slag te gaan met studenten. 'Er is de afgelopen tien jaar een boel veranderd op de universiteit, er is een verzakelijking opgetreden en er is een efficiëntieslag gemaakt. Daar kun je van vinden wat je wilt, maar er zitten ook positieve kanten aan.' Zo is het nu veel meer geaccepteerd om samen te werken met instellingen buiten de academische wereld. 'Voorheen werd dat niet gewaardeerd. Dan haalde ik twee ton binnen voor een groot lezingenproject met publicatie, maar dat mocht ik niet laten meetellen omdat het geen peer-reviewed essays waren. Dat is gelukkig nu wel voorbij,' lacht ze.

De kersverse hoogleraar wil heel graag de brug slaan tussen universiteit en het museum. Een belangrijk onderwerp waar beide instellingen nog stappen kunnen maken is diversiteit en inclusiviteit. 'In het Stedelijk Museum is maar vier procent van de collectie gemaakt door een vrouw en minder dan één procent van de collectie gemaakt door iemand van niet-westerse komaf, dat vind ik echt onacceptabel.' Ook binnen de UvA kan het nog wel een tandje inclusiever. 'Ik ben mij als witte vrouw heel erg bewust van mijn positie, ik wil er dan ook alles aan doen om obstakels die diversiteit in de weg staan uit de weg te ruimen.' Dat komt ook voort uit de notie dat ze als vrouw zich altijd voor honderdvijftig procent in heeft moeten zetten in vergelijking met mannen. 'Maar ik heb ook genoeg mensen gehad die me hebben geholpen,' geeft ze toe. 'Hopelijk kan ik ook dat zetje zijn voor een nieuwe generatie.'

Padraic Monaghan (1972), professor of English Linguistics

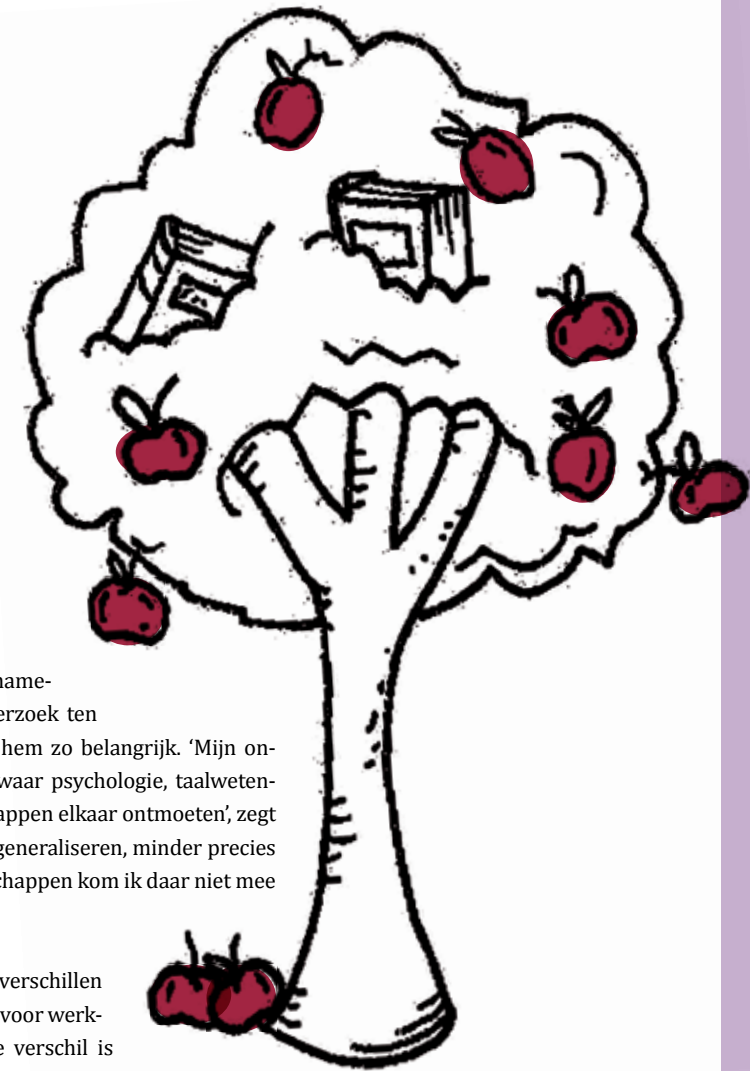
Hij studeerde wiskunde en filosofie, daarna cognitieve wetenschappen en taalwetenschappen, om daar uiteindelijk ook zijn PhD in te halen. Padraic was eerder hoogleraar Cognition op de afdeling psychologie aan de Lancaster University. Nu is hij sinds oktober 2018 hoogleraar English Linguistics aan de UvA. 'Het is fantastisch om aan één van de meest toonaangevende universiteiten in mijn vakgebied te mogen werken,' vertelt Padraic enthousiast. Daarbij geeft hij erg hoog op van zijn collega's in Amsterdam. Het is de eerste keer dat Padraic op een positie binnen de taalwetenschappen is aangesteld en dat bevalt hem uitstekend. 'Psychologen en taalwetenschappers hebben andere benaderingen als het gaat om taal en taalwetenschappen,' legt hij uit. 'In de psychologie probeer je de taal in componenten op te breken en los te onderzoeken, in de taalwetenschappen kijk je naar de taal als geheel. De losse componenten worden gezien als een simplificatie van de taal, je moet taal in haar geheel onderzoeken.'

Volgens de professor is voorname-lijk de precisie die aan het onderzoek ten grondslag ligt aan de UvA voor hem zo belangrijk. 'Mijn onderzoek richt zich op het punt waar psychologie, taalwetenschappen en computerwetenschappen elkaar ontmoeten,' zegt hij. 'De valkuil is dat je dan gaat generaliseren, minder precies bent, maar hier in de taalwetenschappen kom ik daar niet mee weg. Daar ben ik heel blij mee.'

Er vallen Paidrac wel een aantal verschillen op tussen Lancaster, waar hij hiervoor werkte, en Amsterdam. 'Het grootste verschil is eigenlijk de interactie met de studenten. In Lancaster zijn de studenten meer terughoudend, hier in Amsterdam zijn de lessen veel meer interactief.' Volgens hem wordt daarmee eigenlijk het ideaal van lesgeven bereikt, omdat iedereen actief participeert. 'In het begin waren mijn lessen veel te lang omdat ik niet genoeg tijd voor discussie ingebouwd had. Nu houd ik daar meer rekening mee.'

Het zijn niet alleen de Nederlandse studenten die de lessen interactief maken. 'Ik heb het gevoel dat het door de stad komt, omdat het zo'n internationale en diverse stad is.' Dat internationale heeft nog een ander voordeel. 'Voor heel veel studenten is Engels niet hun eerste taal, en daarnaast komen ze uit heel veel verschillende culturen en spreken ze de Engelse taal anders. Dat is in ons vakgebied heel erg interessant,' verduidelijkt hij.

Padraic kijkt erg uit naar het aankomende jaar, omdat hij dan vakken voor de tweede keer mag geven. 'Ik wil voortbouwen op de punten die goed werken en daar de vruchten van plukken.' En natuurlijk om nieuwe studenten te leren kennen. 'Die allemaal weer andere ervaringen met de Engelse taal meenemen. Die diversiteit is wat me zo aantrekt aan de UvA, aan Amsterdam.' ▲

Babel, Maandblad voor de Faculteit der Geesteswetenschappen, Spuistraat 134, kamer 2.01F, 1012 VB Amsterdam, babel-fgw@uva.nl

Hoofdredactie
Sanne Broekhuis,
Laura Kelderman

Redactie
Jan Daalder, Laura Groenewegen Méndez, Andrea Huntjens, Julianne van Pelt, Kay Rutten, Karen Zijl
Eindredactiecoördinatie
Jip Mendes
Eindredactie
Birte Carelse, Jill Luites, Jip Mendes, Helen van der Reijden, Irene Roemer, Noa Tims
Beeldcoördinatie
Karen Zijl
Fotografie
Sietske Arnoldus, Anna Berkhout, Jan Daalder, Saskia Groenewegen, Laila Mol, Anne Posthuma
Illustraties
Anna Berkhout, Anne van Blijderveen, Winonah van den Bosch, Dorota Dabrowska, Elliyah Dyson, Elianne Koolstra, Imke Chatrou, Justin Nuij, Rosa van Triest
Webredactie
Saskia Zwiens
Vormgeving
Luke van Veen, www.StudioVeen.com
Druk
drukpartnerszuid
drukpartnerszuid.nl

Schrijven of illustreren voor Babel?
Babel heeft regelmatig plaats voor nieuw schrijftalent, fotografen en illustratoren. Mail ons je cv en recent werk.

Vind ons leuk op
www.facebook.com/BabelFGW
Volg ons via
www.twitter.com/BabelFGW
Volg Babel nu ook op
instagram: @BabelFGW

www.babelmagazine.nl

Zie ons archief in op de UvA-website van *Babel*. Je vindt ons in de A-Z lijst van je opleiding.

Hidden community

In deze rubriek delen studenten van de Faculteit der Geesteswetenschappen hun ervaringen van uitwisselingen met universiteiten in het buitenland.

Deze maand Eva Essers vanuit New York

Tekst /// Eva Essers Beeld /// Anna Berkout

‘What are you reading?’ Naast mij, op een van de vele bankjes die als kralen van een ketting aan elkaar geregen door de Mall in Central Park staan, plofte een man neer. Glimlachend liet ik hem de omslag van mijn boek zien. Hij boog voorover: *‘Catcher in the Rye, I love that book.’*

Joe heette hij. Joe bleek een skater, die bijna dagelijks richting Central Park vertrok om er zijn hobby uit te voeren. Eind augustus was het, tijdens mijn eerste week als inwoner van New York, in het prille begin van mijn semester studeren in het buitenland. In de weken die volgden, zag ik Joe elke keer weer wanneer ik gewapend met mijn boek de Mall betrad.

Ik begon niet alleen Joe te herkennen, maar langzaamaan ook anderen die er steeds waren als ik er mijn boek las. Het groepje luid kletsende mountainbikers. De groep straatartiesten, altijd omringd door een grote groep mensen, van wie ik de playlist uit mijn hoofd begon te kennen en de tek-

sten die ze uitkraamden letterlijk mee kon praten. ‘You see it, you like it, you clap. You see it, you don’t like it, you still clap.’ Djembé-speler Chaka en zijn medetrommelaars, die elke keer weer mensen aan het dansen maakten. De hangvolwassenen die hun abstracte dansmoves uitvoerden op muziek uit hun meegebrachte box. De skater met skates met roze wieltes en een shirt met ‘I love to skate’ erop.

De vaste ‘Mallbewoners’ begonnen zich los te maken van de eendagsvliegen. Ik begon de New Yorkers voor wie de Mall hun tweede huis was te onderscheiden van de eenmalig rondfladderende toeristen. Langzaam verscheen de *‘hidden community’*, zoals skater Joe het mooi verwoordde, voor mijn ogen.

Het verschijnen van een soort verborgen gemeenschap staat voor mij ook symbool voor de ervaring van verhuizen naar een andere stad in het algemeen. Het verbaast me elke keer weer hoe erg je beeld van een stad kan veranderen naarmate je er langer verblijft. Met de dag dring je ietsje dieper door in de lagen van een stad, en ontdek je patronen in het dagelijks leven.

Mijn oppervlakkige beeld van New York City, als de stad van het Vrijheidsbeeld en Times Square, maakte plaats voor een beeld dat meer gecentreerd is rond haar inwoners. Rond mijn huis- en klasgenoten en de vrienden die ik maakte, maar ook rond de

*What are
you
reading?*

Mallbewoners van Central Park, de medewerkers van de Gristedes-supermarkt om de hoek, en de straatmuzikant bij het metrostation 68th Street. Zoals kleren de man maken, maken mensen de stad.

Ondertussen is de laatste maand van mijn verblijf aangebroken. Het is herfst, koud, de bankjes in Central Park zijn leeg en dezelfde oneliners van het groepje straatartiesten schellen nog steeds over de nu minder drukbezochte Mall. Een man op leeftijd hobbelt voorbij, zo wit als zijn haar is, zo zwart is zijn kleding. Met een luide rochel kondigt hij de grote klodder spuug aan die hij vervolgens vlak voor mij op de grond tuft. Ik ga het hier missen. ▲

Eva Essers studeerde een halfjaar Media en Cultuur in New York.

